

Mänttä-Vilppulan kaupunginhallituksen kannanotto Pirkanmaan hyvinvointialueen palveluverkkoselvitykseen

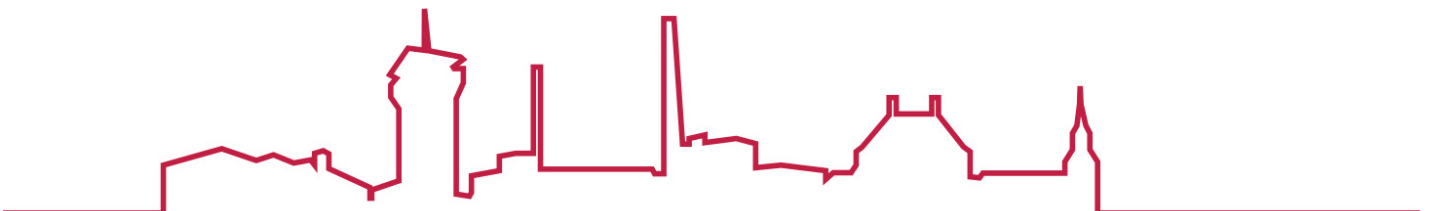
Mänttä-Vilppulan kaupunki on hyvin huolissaan Pirkanmaan hyvinvointialueen palveluverkkoselvityksessä esitetyistä suunnitelluista säästötoimenpiteistä. Mänttä-Vilppulan terveysaseman vuodeosasto on lakkautettavien osastojen joukossa, ja koko itäinen Pirkanmaa on 20 000 asukkaan väestöpohjalla jäämässä ilman vuodeosastoa, työikäisten sosiaalipalvelut ovat siirtymässä Ruovedelle ja kiirevastaanotto Virroille. Myös terveyskeskuksemme kohtalo on epäselvä. Muutoksilla on iso merkitys jäljelle jäävien terveys- ja sosiaalipalvelujen palvelutasoon.

Suunnitelman palveluverkon rajusta supistamisesta ja erityisesti vuodeosaston lakkauttamisesta tulivat kaupungille yllätyksenä. Tausta-aineistosta ei selviä suunnitelmaa korvaavista vuodepaikoista. Päällimmäiseksi kysymykseksi jää, miten turvataan Mänttä-Vilppulan ja seutukunnan asukkaiden palvelujen saatavuuden yhdenvertaisuus tällä suunnitelmalla.

Pirkanmaan kuntien asukkaiden yhdenvertainen kohtelu

Pirkanmaan strategian kärkiteemana on yhdenvertaiset palvelut. Suunnitelma itäisen Pirkanmaan vuodeostojen palveluverkon muutoksista ei kohtele kuntien asukkaita tasapuolisesti. Suunnitelman mukaan Länsi-Pirkanmaalle Valtatie 3:n varrelle olisi jäämässä kolme vuodeosastoa: Parkanoon, Hämeenkyröön ja Ylöjärvelle. Sen sijaan Itäisen Pirkanmaan alueelle ei ole jäämässä ainoatakaan vuodeosastoa. Esityksen mukaan Oriveden ja Mänttä-Vilppulan vuodeosastot suljettaisiin vuosina 2026–2030, Ruoveden jo aiemmin. Suunnitelman mukaiset palveluverkon olemassa olevat tilat eivät kuitenkaan kapasiteetiltään riitä ottamaan vastaan väestöpohjan mukaista potilasmäärää alueilta, joissa vuodeosastot lakkautetaan, vaan tarvittaisiin korvaavaa lisätilaa jäljelle jääviin toimipisteisiin. Tämä edellyttäisi lisärakentamista tai muussa käytössä olevien tilojen muuntamista osastokäyttöön soveltuviksi. Taloudellinen tavoite ei täten myöskään toteudu. Mänttä-Vilppulan osalta jää lisäksi epäselväksi mihin lakkautettavan vuodeosaston asiakkaat ohjattaisiin; Virroille vaiko Kangasalle.

Vuodeosastojen lakkauttamisesityksessä omaisten osuus potilaan toipumisessa ja ihmisarvoisessa elämässä jää palveluverkkoselvityksessä kokonaan huomiotta. Useissa eri tutkimuksissa on todettu omaisten merkityksen potilaan hoidossa ja toipu-

misessa olevan suuri. Omaiset ovat potilaan voimavara. Valtakunnallisen terveydenhuollon eettinen neuvottelukunta (ETENE) on todennut saman ja neuvottelukunnan raportin mukaan omaisten osallistumista hoitoon tulee tukea. Suomessa oleva suuri omaishoitajien joukko kertoo siitä, että läheisen hoitamista pidetään tärkeänä asiana. Se osoittaa kahden aikuisen välillä olevaa suhdetta. Erityisesti avioparit kokivat voimaantuvansa yhdessäolosta. Puolisot vierailevatkin toistensa luona hoitolaitoksissa usein, mikäli se mahdollistetaan. Terveystilan muutoksen aiheuttamassa tilanteessa potilaat voivat kokea psyykkistä ja fyysistä pahoinvointia. Potilaan tukeminen omaisten toimesta tulisi siksi olla helppoa. Mänttä-Vilppulasta ei ole Virroille minkäänlaista julkista liikennettä ja suurella osalla erityisesti vanhusväestöstä ei ole myöskään autoa, ajokorttia eikä taloudellisia mahdollisuuksia kulkea Virroille tapaamaan omaistaan. Tämä on inhimillisesti katsottuna julmaa.

Sijaintia palveluverkon supistamisen suunnittelussa ei ole huomioitu

Vuodeosaston ja kiirevastaanoton lakkauttamisen perusteluina esitettiin muun muassa sijaintimme. Sijaintimme vuoksi etäisyydet ovat meillä merkittävästi pidemmät kuin esimerkiksi kaupunkiseudun kunnilla. Hyvät ja saavutettavat terveydenhoidon ja sosiaalipalvelujen lähipalvelut ovat meille keskeinen kuntalaisten hyvinvointitekijä erityisesti juuri sijaintimme vuoksi. Palveluitamme ovat käyttäneet myös lähikunnat. Palveluverkoselvityksen mukaan itäiselle Pirkanmaalle ei olisi jäämässä yhtään kiirevastaanottoa eikä vuodeosastoa. Itäinen Pirkanmaa muodostaa siis maantieteellisesti suuren sote-autiomaan.

Terveydenhoidon ilta- ja yöaikaisen päivystyksen sekä vuodeosaston sijoittuminen Virroille on Mänttä-Vilppulan asukkaiden kannalta sijainniltaan ongelmallinen. Matka terveyskeskusten välillä on 66 km ja tie pääosin heikkokuntoinen. Varsinkin tie 346 on kapea, mutkainen ja mäkinen ja matkalla on useita nopeusrajoitusalueita. Tien kunto on huono ja tieluokituksen mukaan tien hoito ja auraus tehdään sitten kun muilta teiltä ja töiltä joudetaan. Matka-aika Mäntän terveyskeskuksesta Virroille on 1 h 3 min. Mikäli potilas siirretään Virroilta hoitoon tai tutkimuksiin Acutaan Tampereelle, kuluu pelkästään matkoihin 2 h 34 minuuttia.

Oleellisinta Virtojen sijainnissa on kuitenkin se, että erikoissairaanhoidon edellyttävässä tapauksessa suunta on väärä ja hidastaa huomattavasti potilaan hoitoon pääsyä. Tilanteessa, jossa on kyse sydän- tai aivotapahtumasta, on usein kysymys minuuteista, jotta potilas voidaan pelastaa tai välttyä suurilta vaurioilta. Matka-aika Mänttä-Vilppulan terveyskeskuksesta Acutaan on 1 h 11 min. Kun verrataan tätä Virtojen aiheuttamaan kierrokseen, on matka suoraan Acutaan vain 8 minuuttia pidempi kuin Virtojen terveyskeskukseen. On odotettavissa, että mikäli hoidontarpeessa oleva saa itse valita hoitopaikan, Mänttä-Vilppulan asukkaat tuovat painetta ilta- ja yöaikaan juuri Acutan päivystykseen Virtojen terveyskeskuksen sijasta.

<i>Hoitomatka</i>	<i>Matka km</i>	<i>Matka-aika</i>	<i>Muuta huomioitavaa</i>
M-V - Virrat	66	1 h 3 min	Tien huono kunto ja ylläpito
M-V - Virrat - Acuta	170	2 h 34 min	Viive Virtojen tk:ssa
M-V - Acuta	90	1 h 11 min	Paine Acutassa kasvaa

Vertailun vuoksi vastaavat matka-ajat koko Pirkanmaan toimipisteiden osalta ovat seuraavat:

<i>Kunta</i>	<i>Asukas- määrä</i>	<i>Vuode- - osasto</i>	<i>Ajoaika lähim- mälle vuodeos- astolle</i>	<i>Kiire- vas- taan- otto</i>	<i>Ajoaika lähimpään kiire- vastaanottoon</i>
Tampere	249 060	On		On	
Nokia	35 361	On			Tampere 22 min (16 km)
Ylöjärvi	33 608	On		On	
Kangasala	32 965	On			Tampere 19 min (19 km)
Lempäälä	24 578	On			Tampere 25 min (25 km), Valkeakoski 22 min (21 km)
Sastamala	23 727	On		On	
Valkeakoski	21 000	On		On	
Akaa	16 500		Valkeakoski 22 min (23 km)		Valkeakoski 22 min (23 km)
Pirkkala	20 404		Tampere 13 min (13 km)		Tampere 13 min (13 km)
Hämeenkyrö	10 260	On			Ylöjärvi 20 min (25 km)
Mänttä-Vilppula	9 360		Virrat, Kangasala 1 tunti 3 min (66 km)		Kts edellä + Tampere Acuta 1 tunti 11 min (90 km)
Orivesi	8 935		Tampere 35 min (42 km)		Tampere 35 min (42 km)
Ikaalinen	6 806		Hämeenkyrö 14 min (18 km)		Ylöjärvi 32 min (42 km)
Virrat	6 396	On		On	
Pälkäne	6 347		Kangasala 17 min (19 km)		Tampere 34 min (37 km)
Parkano	6 244	On			Virrat 42 min (60 km)
Urjala	4 570		Valkeakoski 32 min (39 km)		Valkeakoski 32 min (39 km)
Ruovesi	4 110		Virrat 29 min (34 km)		Virrat 29 min (34 km)
			Mänttä-Vilppula 31 min (35 km)		Mänttä-Vilppula 31 min (35 km)

Kuru	2 759		Ylöjärvi 34 min (43 km)	Ylöjärvi 34 min (43 km)
Punkalaidun	2 678		Sastamala 28 min (31 km)	Sastamala 28 min (31 km)
Kuhmoinen	2 119		Kangasala 1 tunti 6 min (68 km)	Tampere 1 tunti 23 min (86 km)
			Jämsä 29 min (39 km)	Jämsä 29 min (39 km)
Kihniö	1 770		Parkano 18 min (26 km)	Virrat 25 min (35 km)
Juupajoki	1 768		Kangasala 44 min (49 km)	Tampere 47 min (58 km)
			Mänttä-Vilppula 30 min (36 km)	Mänttä-Vilppula 30 min (36 km)

(sinisellä tilanne, mikäli Mänttä-Vilppulan palvelut säilyvät sekä Kuhmoisten todennäköisin suuntautuminen)

Taulukosta on nähtävissä, että Mänttä-Vilppulan palvelut Kuhmoisten kanssa ovat koko Pirkanmaan alueella kaikkein vähiten saavutettavat ja etäisyydet ovat huomattavan poikkeavasti pidemmät, ikään kuin suunnitelmassa olisi paha ajatusvirhe. Taulukosta nähdään, että muiden kuntien matka-ajat säilytettäville vuodeosastoille ovat raja-arvoissa 13-44 minuuttia, kun Mänttä-Vilppulan matka-aika Virroille tai Kangasalle on 1 tunti 3 minuuttia (ei julkista liikennettä kumpaankaan paikkaan). Kiirevastaanotto-suunnitelman mukaan muiden kuntien matka-ajat kiirepäivystykseen ovat 13-47 minuuttia Mänttä-Vilppulaa ja Kuhmoista lukuunottamatta. Mänttä-Vilppulan matka-aika Virroille on 1 tunti 3 minuuttia ja Acutaan 1 tunti 11 minuuttia. Tämä on yli kaksinkertainen aika verrattuna muiden kuntien keskimääräiseen matka-aikaan (alle 30 min).

Aika- ja matkakustannukset yhdessä voivat aiheuttaa enemmän kustannuksia kuin itse hoito. Matkakustannusten lisääntyminen lisää potilaan maksuosuutta terveyspalveluiden kokonaiskustannuksista nykyisen korvausjärjestelmän vallitessa. Erityisesti avohoidon ja diagnostisten tutkimusten keskittäminen aiheuttaa matka- ja menetety työajan kuluja. Mikäli keskittäminen hidastaa hoitoon pääsyä, merkittäväksi kustannustekijäksi nousee menetetty aika. Matkat pitenevät ja asiakkaan aikaa kuluu enemmän.

Kansantaloudellisesti säästö keskittämisestä on järjetön ajatus, sillä kiirevastaanoton puuttuminen lisää taksien, n.s. Kela-taksien ja ambulanssin käyttöä. Tämä taas lisää terveydenhoidon kokonaiskustannuksia huomattavasti näillä etäisyyksillä. Hankaluutta tilanteeseen tuo taksiuudistus, jonka vuoksi taksia ei välttämättä saa maaseutu-alueilla ilta- ja yöaikaan. Kuljetusyritykset kärsivät lisäksi samankaltaisesta työvoimapulasta kuin hoitotyökin.

Saavutettavuuden ja etäisyyksien osalta on muistettava myös lapsiperheet, joille kiirevastaanotto on tärkeä palvelu. Etäisyys Virroille tai Tampereelle on kohtuuton sekä sairaalle lapselle että huoltajalle. Erityisen haasteellinen saavutettavuus on yksinhuoltajalle, jonka perheessä ei ole muuta huoltajaa esim. jäämään kotiin perheen

muiden lasten kanssa. (Mänttä-Vilppulassa yksinhuoltajaperheiden osuus lapsiperheistä on suurempi kuin Pirkanmaalla keskimäärin). Joukkoliikenne Virroille ja Kangasalle puuttuu kokonaan ja Tampereelle pääsee Mänttä-Vilppulan terveyskeskuksen suunniteltuina kiinnioloaikoina yhdellä junavuorolla Vilppulasta (klo 18:52).

Mänttä-Vilppula on asukaslukuun suurempi palvelunkäyttäjä sillä meillä on runsaasti kesäasuntoja. Tilastokeskuksen mukaan kesäasuntoja vuonna 2022 oli 1.600 kpl. Tämä tarkoittaa varovasti arvioiden yli 3.000 palvelunkäyttäjää, jotka enenevässä määrin tarvitsevat palveluja ympäri vuoden. Mänttä-Vilppula on myös opiskelukaupunki, jossa on n. 850 toisen asteen ammattioppilaitosopiskelijaa. Mainita voi myös Taidekaupungin kulttuurikävijöiden määrät; esim. vuonna 2021, koronarajoitusaikaan, Serlachius-museoilla vieraili yli 152.000 kuvataiteen ystävää. Kaikille näille väkilukuun kuulumattomille ihmisille saattaa tulla tarve saada kiireellistä hoitoa äkilliseen terveysongelmaansa.

On lisäksi muistettava, että Mänttä-Vilppulassa on varsin paljon raskaan teollisuuden työpaikkoja mm. paperitehdas ja muuta puunjalostusteollisuutta. On myös huomioitava, että kaupungin halki kulkee rautatie. Näiden seikkojen vuoksi paloasemalla on jatkuva ympärivuorokautinen valmius sammutus- ja pelastustoimintaan, jonka Pirkanmaan pelastuslaitos on arvioinut tarpeelliseksi valmiustasoksi Mänttä-Vilppulan olosuhteissa. On vähintäänkin hämmentävää, että Pirhan tekemä palvelutarpeen arvio poikkeaa pelastuslaitoksen arviosta näin oleellisesti. Onnettomuuden sattua ei ensihoidon yksikköä ole välttämättä saatavilla ja suunniteltu kiirevastaanotto on joka tapauksessa aivan liian kaukana vähänkään isommalle onnettomuusuhrimäärälle.

Mänttä-Vilppulassa toimii kaksi ensihoidon yksikköä, josta toinen on ympärivuorokautinen ja toinen on 8 tuntia käytettävissä. Mikäli ensihoidon yksikkö on varattuna Virrat-Acuta-kierrokselle, on mahdollista, että se on varattuna tehtävään koko työvuoron ajan. Jos sillä välin Mänttä-Vilppulassa tulee toinen ambulanssikuljetusta vaativa tapaus, ambulanssia klo 8-16 ulkopuolella ei ole saatavilla ja viive korvaavalle yksikölle kasvaa kohtuuttomaksi potilaan selviytymisen kannalta.

Pirhan puolelta on nostettu esiin mahdollisuus ensihoidon yksikön hyödyntämisestä kotiin vietävien palvelujen tukena ja kiirevastaanoton palvelujen korvaajana. Ammattilaisten näkemysten mukaan tämä on epärealistista, kun kuitenkin samaan aikaan ensihoidon yksikön toimintaa olennaisesti tukeva lähipalveluna toimiva lääkäripäivystys ollaan poistamassa ja ensihoidonyksikön voimavarat sidotaan matka-ajaltaan pidempiin potilaskuljetuksiin.

Mänttä-Vilppulan terveysaseman palveluvalikoima

Sote-palveluiden yhdenvertainen saavutettavuus määritellään Sanastokeskuksen Termipankissa seuraavasti: ”tila, jossa eri väestöryhmien yhdenvertainen pääsy sosiaali- ja terveyspalveluihin on turvattu ja eri väestöryhmät pystyvät hyödyntämään palveluja yhdenvertaisesti”. Lain ja erinäisten tutkimusten pohjalta saavutettavuuden ominaisuuksiksi asetuvat fyysinen, taloudellinen, tiedollinen, sosiaalinen, rakenteellinen, ajallinen ja taidollinen saavutettavuus.

Palveluiden vaikuttavuuden voi olettaa olevan parempi, jos asiakas pääsee helpommin ja nopeammin palveluiden piiriin eli palvelut ovat helposti saavutettavissa. Toisin päin katsottuna vaikuttavuus voi olla heikko, jos asiakkaan on vaikea saada tarvitsemansa palvelut. Tällöin saavutettavuus ei ole riittävän hyvällä tasolla.

Mänttä-Vilppulan terveysaseman palveluvalikoimaan kuuluvat tällä hetkellä lääkärin ja hoitajan vastaanottojen lisäksi muun muassa apuvälineyksikkö, muistihoidajan ja geriatriin vastaanotto, diabeteshoitajan palvelut, fysioterapiapalvelut, kiirevastaanotto, kuvantaminen, laboratorion palvelut sekä mielenterveys- ja päihdepalveluja. Lisäksi samassa kiinteistössä toimivat muun muassa äitiys- ja lastenneuvola, vuodeosasto sekä dialyysiosasto (jossa keskimäärin kahdeksan potilasta; TAYS satelliittiosasto, joka palvelee laajempaa aluetta). Vuodeosaston käyttöaste on hyvä, hoito laadukasta sekä Mänttä-Vilppulassa on otettu vuodeosastolle tarvittaessa Tays:in potilaita hoitoon, kun potilastilanne on ollut kestämaton Tampereella. Mänttä-Vilppulan kaupungin palveluista huolehtiva Mäntänvuoren Terveys Oy on kehittänyt osaamistaan esim. palliativisessa hoidossa tavalla, josta voisi ottaa mallia muuallakin.

Pirhan selvitysmateriaalissa todetaan, että asiakkaan harvoin vastaanotolla tarvitsemat palvelut muun muassa kuvantaminen ja laboratorion palvelut keskitetään Pirhan keskusalueille. Samassa yhteydessä myös todetaan terveysaseman perustason tarkoittavan sitä, että jokaisessa toimipisteessä voidaan vastaanotolla suorittaa lääkärin ja hoitajan perustutkimukset.

Näiden linjausten perusteella meillä on syytä epäillä, että sote-aseman edelleen kehittäminen tarkoittaakin palvelujen supistamista, jolloin yhä useammat pirkanmaalaiset asiakkaat joutuisivat asioimaan muilla paikkakunnilla kiirevastaanotolla, laboratoriossa ja kuvantamispalveluissa.

Kyseisten tukipalvelujen lakkauttaminen aiheuttaa väistämättä vaikeuksia myös paikallisten yksityisten palveluntuottajien palveluille, koska nämä tukipalvelut eivät ole enää heillekään nopeasti ja helposti saatavilla. Mänttä-Vilppulan kaupunki vaatii, että laboratorion palvelu tulee säilyttää Mänttä-Vilppulassa.

Palveluverkon supistus heikentää kuntien elinvoimaa, työllisyyttä ja vähentää koulutuspaikkoja

Palveluverkon esityksen toteutuessa eriarvoistaminen ja Ylä-Pirkanmaan kuntien autioittamien käynnistetään ennen näkemättömän voimakkaalla tavalla. Palveluverkkouudistuksen ratkaisu on äärimmäisen tärkeä kaupunkimme alueella olevien työ- ja koulutuspaikoille. Vuodeosastolla työskentelee Mänttä-Vilppulassa 21,9 työntekijää ja kiirevastaanotolla yhdeksän työntekijää. Suurimmalla osalla näistä henkilöistä on koti ja perhe Mänttä-Vilppulassa.

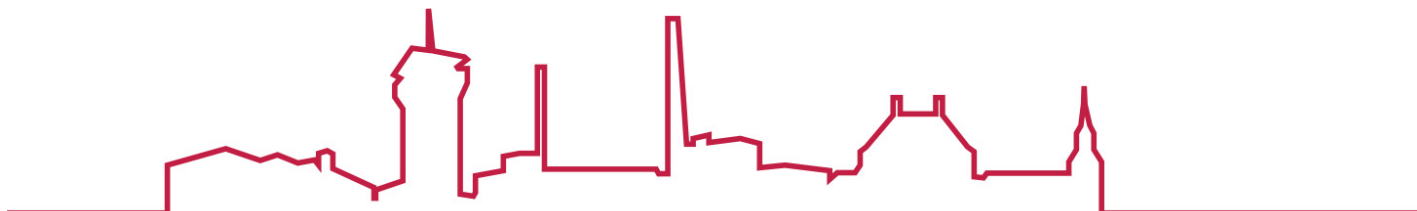
Palveluverkon supistamisen perusteena osaltamme esitettiin yhtenä syynä muun muassa henkilöstön saatavuus. Mänttä-Vilppulassa toimiva Saskyn koulutusyksiköstä valmistuu vuosittain yli 20 lähihoitajaa, 20 hoiva-avustajaa ja kaiken kaikkiaan koulutusyksikössä on lähes sata sosiaali- ja terveysalan koulutettavaa. Tämä ammattilaisien määrä ylittää kaupungin tarpeen. Saskyn koko oppilasmäärä Mänttä-Vilppulassa on noin 850 oppilasta. Vuodeosasto on tarjonnut koulutukseen kuuluvia ja vaikeasti saatavilla olevia työharjoittelupaikkoja ja taannut näin ollen koulutettua työvoimaa Ylä-Pirkanmaan alueelle kipeästä työvoimapulasta kärsivälle sote-sektorille. Nämä hoitoalan opiskelijat haluavat opiskella ja työskennellä kotipaikkakunnallaan Mänttä-Vilppulassa. Ilman tosiasiallista mahdollisuutta tähän, he todennäköisesti valitsevat toisen alan ja hoitajapula pahenee entisestään. Palvelujen karsimisen myötä työpaikat Mänttä-Vilppulassa vähenevät ja elinvoima sekä vetovoima väistämättä heikkenevät.

Taloudelliset säästöt

Palveluverkon muutokset on perusteltu Pirhan taloudellisella tilanteella ja sopeuttamistarpeella. Mänttä-Vilppulalta siirtyi rahoitus pohjaa hyvinvointialueelle yhteensä 47 miljoonaa euroa valtionosuuksien ja verotulojen leikkauksena. Palveluverkkoesityksen tässä vaiheessa meiltä poistuisi kiirevastaanotto, vuodeosasto ja työikäisten sosiaalipalvelut, joiden toimintakuluja tuo summa vastaa. Uusia esityksiä on odotettavissa vielä muiden palvelujen osalta.

Nyt esitetyt säästöt kohdistuvat perusterveydenhuollon palveluihin, joiden vahvistamiseksi koko sote-uudistusta on perusteltu. Säästötoimenpiteet kohdistuvat lisäksi juuri iäkkäimpään ja sairaimpaan väestönosaan, jossa lähipalveluiden merkitys korostuu. Perusterveydenhuolto on lähellä kuntalaista ja on kaikessa sote-alan palveluissa keskeisintä. Kustannukset kasvavat, kun perusterveydenhuollon palvelut eivät ole toimivia ja erikoissairaanhoidon ohjautuu entistä enemmän potilaita.

Taloudellisten säästöjen vaikutukset eivät selvene palveluveron uudistus selvityksestä. Asiakkaiden matka-ajat ja -kustannukset kasvavat, potilaiden hoitoajat kertaantuvat,

kun hoitoon ohjaututaan perusterveydenhuollon palveluiden puuttuessa suoraan erikoissairaanhoidon ja lisäinvestoinnit korvaavien tilojen osalta tuntuvat perusteettomilta, kun olemassa olevista ja palveluverkkoa tasapainottavista tiloista luovutaan.

Hämmentävää koko sote-uudistuksessa on se, että ennen uudistusta kunnat pystyivät toteuttamaan kattavammat palvelut kaikissa kunnissa pienemmillä kustannuksilla kuin hyvinvointialueet nyt pystyvät. On vaikea ymmärtää miten tilanne muuttui yhdessä yössä vuodenvaihteessa 2022-23. Pirha ei ole esittänyt säästöjen aikaansaamiseen palveluverkon karsimisen sijaan mitään muita keinoja, kuten toimintakulttuurin muuttamista, hierarkioiden purkamista, esihenkilöorganisaation karsimista tai tukitoimintojen virtaviivaistamista. Pirhan toiminta rahoitetaan kunnilta vähennyksillä verovaroilla, joita jokainen suomalainen maksaa yhdenmukaisilla perusteilla. On epäoikeudenmukaista ja väärin, että vastinetta veroille reuna-alueilla ja itäisen Pirkanmaan alueella saa huomattavasti vähemmän kuin Tampereella, kehyskunnissa tai läntisellä Pirkanmaalla.

Mänttä-Vilppulan tilanne kiinteistöjen osalta

Mänttä-Vilppulassa on vuodeosasto, jonka kokonaiskapasiteetti on 25 paikkaa, potilaita nyt 30 ja aluehallintoviraston lupa on nostettu 35 paikkaan. Vilppulan kuntoutusosastolla on yhteensä 10 omaishoidon ja kuntoutujien paikkaa. Nämä ihmiset eivät katoa mihinkään, vaan paikkoja tarvitaan edelleen vuoden 2026 jälkeen kun kaikkien ennusteiden mukaan väestö vanhenee, mutta samalla eliniänodote kuitenkin pitenee ja kuormitus hoitopaikoilla lisääntyy.

Pirhan ja kaupungin välillä ei ole ollut neuvotteluja mahdollisista korvaavista tiloista vaikkakin kaupungilla on käyttämättömiä, hyväkuntoisia tiloja sekä Mäntässä että Vilppulassa. 19.1.2023 toimitetun kiinteistöjen itsearvion perusteella arvioimme annettujen kriteereiden perusteella tilojen sijoittuvan kuntoluokkiin 3-4. Tämän vuoksi Pirhan kesäkuussa 2023 arvioimien tilojen kuntoselvitys, mikä esitettiin syyskuun aluehallitukselle, Mänttä-Vilppulan terveyskeskuksen punainen eli 2 kuntoluokka tuli yllätyksenä kaupungille.

Mäntänvuoren Terveys Oy:n, Pirhan tilapalveluiden ja kaupungin kokouksessa 12.9.2023 Ari Kulmala kertoi, että arvio perustuu 9-kohtaiseen arvioon. Arvio saapui yllätyksenä. Emme tiedä sen kriteereitä, mutta mielestämme olisi aihetta varmistaa arvioiden erojen syyt, jotta palveluverkkopäätös ei riipu ainakaan tila-asioista. Palveluverkkoselvityksessä Virtojen terveyskeskus on kuntoluokassa 4, kun kuitenkin tiedossamme olevien vertailtavien tietojen mukaan kuntoluokitus Mäntän ja Virtojen tilojen osalta vastaisivat toisiaan.

Kuulemisen puuttuminen

Palveluverkon selvitys- ja kuulemisprosessissa kunnat sivuutettiin täysin. Suunnitellut toimenpiteet vaikuttavat oleellisesti asukkaiden ja kunnan jäsenten palvelujen saataavuuteen, saavutettavuuteen ja kuntien elinvoimaisuuteen.

Hyvinvointialueen jäseninä olevat osapuolet on ohitettu kuulemisessa. Laki Hyvinvointialueesta 611/2021 § 3 kuuluu seuraavasti:

Hyvinvointialueen jäsen on:

- 1) henkilö, jonka kotikuntalaissa ([201/1994](#)) tarkoitettu kotikunta sijaitsee hyvinvointialueen alueella (hyvinvointialueen asukas);*
- 2) kunta, joka sijaitsee hyvinvointialueen alueella;*
- 3) yhteisö ja säätiö, jonka kotipaikka on hyvinvointialueen alueella olevassa kunnassa;*
- 4) se, joka omistaa tai hallitsee hyvinvointialueen alueella sijaitsevaa kiinteää omaisuutta.*

Hyvinvointialuelain §29 säädetään seuraavalla tavalla: *Hyvinvointialueen asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa hyvinvointialueen toimintaan. Aluevaltuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista ja menetelmistä. Osallisuutta voidaan edistää mm. :*

- Järjestämällä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia sekä asukasraateja;*
- Selvittämällä asukkaiden ja hyvinvointialueella säännönmukaisesti tai pitempiä aikaa asuvien tai oleskelevien palvelujen käyttäjien mielipiteitä ennen päätöksentekoa;*
- Valitsemalla palvelujen käyttäjien edustajia hyvinvointialueen toimielimiin;*
- Suunnittelemalla ja kehittämällä palveluja yhdessä palvelujen käyttäjien kanssa;*
- Järjestämällä mahdollisuuksia osallistua hyvinvointialueen talouden suunnitteluun*
- Tukemalla asukkaiden sekä järjestöjen ja muiden yhteisöjen oma-aloitteista asioiden suunnittelua ja valmistelua.*
- Asiakasosallisuus tarkoittaa palveluiden käyttäjien osallistumista ja vaikuttamista • Omaan palveluun*
- Omaa palvelua laajemmin palveluiden, palveluketjujen sekä palvelukokonaisuuksien ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen, toteuttamiseen ja arviointiin.*

Lisäksi saman lain § 30-34 sisältävät osallistumisoikeuteen liittyviä tarkentavia määräyksiä.

Kansalaisten perusoikeudet on määritelty perustuslaissa, kuntalaissa ja lukuisissa erityislaeissa. Myös näiden lakien mukaan yksilön oikeuksiin kuuluu myös oikeus vaikuttaa omaan elämäänsä vaikuttaviin asioihin.

Palveluverkkosuunnittelussa ja päätöksenteossa on tyystin unohdettu perustuslaki, laki hyvinvointialueesta ja hallintolaki ja sen soveltaminen ja hyvän hallinnon periaatteet. Hallintolain 2 §:n mukaan hallintolaki kokonaisuudessaan koskee myös hyvinvointialueita. Hallintolain 34 ja 41 §:n mukaan hyvinvointialueen jäsenille on ennen

asian ratkaisemista varattava tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista vaatimuksista ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun. Pirha on laiminlyönyt tämän hallintolain kohdan jättämällä pyytämättä lausuntoja palveluverkkosuunnitelmaan hyvinvointialueen jäseniltä, jotka luetellaan aiemmin tässä kannanotossa.

Palveluverkon selvitys on suunnitelma, ja vaikka julkisuuteen kerrotaan, että mitään päätöksiä ei ole tehty ja kuntia kuunnellaan, silti YLE on uutisoinut 11.9.2023 yhteistoimintaneuvotteluiden alkamisesta Pirhassa. Artikkelissa ilmoitetaan selkeästi, että hyvinvointialue selvittää ostopalvelusopimusten päivittämistä. Lisäksi tavoitteena on vähentää vuokrattujen tilojen käyttöä.

Palveluverkon muutosten vaikutusten arviointi riittämätön

Palveluverkkoselvityksen mukaan vastaanottopalvelujen ja työikäisten sosiaalipalvelujen toimipisteitä vähennetään merkittävästi. Kuntalaisten näkökulmasta kyseessä on hyvin merkittävästä päätöksestä. Pirhan tekemä päätöksen ennakkovaikutusten arviointi on riittämätön. Vaikutusten arviointi tulee tehdä kunta-/aluekohtaisesti ja eri väestö- ja asiakasryhmiä koskevasti. Pirkanmaan sairaimmat asukkaat ovat Mänttä-Vilppulassa.

Vaikutusten arvioinnissa tulee huomioida muun muassa vaikutuksien kasaantuminen (esim. asiakkaiden sosioekonominen asema ja terveydentila), maantieteellisten etäisyyksien lisäksi joukkoliikenteen toimivuus ja luontaiset asiointisuunnat sekä taloudelliset vaikutukset muulle yhteiskunnalle.

Selvittämättä on muun muassa Kelan maksamat matkakorvaukset muutoksen jälkeen, julkiset liikenneyhteydet, Kela-taksien saatavuus erityisesti reuna-alueilla, kuntiin jäävät tyhjät kiinteistöt, investointikustannukset, alueen työpaikat ja niiden kehitys ja oppilaitosyhteistyö koulutuksen järjestäjän kanssa.

Pirhan selvityksen mukaan tarkennettavia asioita ovat toimitilat, muiden palvelulinjojen ristiin tarkastelu, kokonaiskustannuksien tarkastelu kuten tilojen muutokset, liikkuvat palvelut, asiakkaiden matkakulut sekä henkilöstön ja asukkaiden näkemykset. Nämä asiat tulee todellakin selvittää myös kunta-/aluekohtaisesti ennen sitovaa päätöksentekoa siitä, mihin kuntiin fyysiset toimipisteet sijoittuvat ja millaisilla palveluilla ne on tarkoitus korvata. Korvaavia palveluita, kuten esimerkiksi digitaalisia- ja liikkuvia palveluita koskevia suunnitelmia ei ole esitelty saati pilotoitu, jotta saataisiin selville niiden realistisuus kussakin toimintaympäristössä.

Selvityksen mukaan Mänttä-Vilppulaan ja neljään muuhun kuntaan olisi jäämässä ”edelleen kehitettävät vastaanottopalveluiden sote-asemat”, joiden toiminta jatkuu ”pääosin ennallaan”. Haluamme tarkennuksen sille, mikä toiminta olisi jatkumassa ja mikä ei.

Mänttä-Vilppulan kaupungin vaatimus palveluverkon uudistukseen

Perustuslaissa (731/99 § 19) säädetään, että julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveystalvet ja edistettävä väestön terveyttä.

Mänttä-Vilppulan kaupunginhallitus katsoo, että palveluverkkoselvityksessä on hyviäkin uudistuksia, kuten kotisairaaloiminnan laajentaminen koko Pirkanmaalle sekä digitaalisten ja jalkautuvien palvelujen kehittäminen.

Digi- ja etäpalvelut eivät kuitenkaan voi olla ainoa palvelukanava, vaan kaikille pirkanmaalaisille tulee tarjota tosiasiallinen mahdollisuus myös kasvokkain tapahtuvaan asiointiin, jos asiakas ei halua tai pysty käyttämään digitaalisia palveluita.

Sama koskee jalkautuvia palveluja. Pirhan suunnitelmien mukaan jalkautuvien palvelujen pilotit rajatuilla pienillä alueilla alkavat vuonna 2024. Vasta pilotoinnin jälkeen on mahdollista sanoa, kuinka hyvin jalkautuvat palvelut tosiasiallisesti toimivat.

Palveluverkossa ei voida tässä vaiheessa päättää, että kivijalkapalvelun vaihtoehtona on jalkautuva palvelu, jos niitä ei tosiasiallisesti ole vielä olemassa, eikä niiden todennukaista sisältöä ole määritelty.

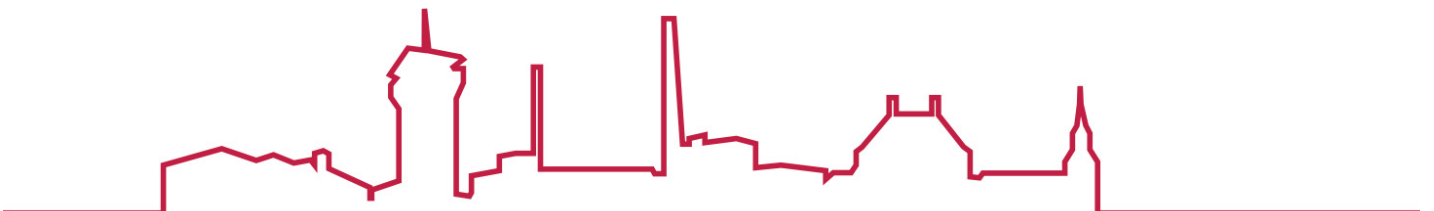
Päätöksentekoa varten täytyy päättäjillä olla käytettävissään tarkemmat tiedot siitä, mitä jalkautuvilla palveluilla käytännössä tarkoitetaan ja mikä on niiden sitova palvelulupaus esim. tarpeenmukaisen saatavuuden suhteen.

Mänttä-Vilppulan kaupunki esittää kannanottonaan seuraavat vaatimukset:

1. Pirha toteuttaa strategiansa mukaisesti yhdenvertaiset palvelut kaikille Pirkanmaan maakunnan asukkaille.

Palveluverkkoselvityksen perusteella muutokset palveluverkossa merkitsevät sitä, että Mänttä-Vilppulan kaupungin asukkaat tai Ylä-Pirkanmaan asukkaat eivät ole yhdenvertaisessa asemassa muiden Pirkanmaan kuntien kanssa

2. Mikäli Pirhan suunnitelmat toteutuvat, haluamme tietää missä ja miten vuodeosaston, kiirevastaanoton ja työikäisten sosiaalipalvelut ovat konkreettisin esimerkein jatkossa saatavissa ja miten turvataan palvelujen saavutettavuus asiakkaille, kun julkista liikennettä ei ole saatavilla.
3. Vuodeosasto jatkaa toimintaansa kaupungissa

Vuodeosaston lakkauttaminen merkitsee mm. asukkaille eriarvoista palvelua, hoitoalan opiskelijoille harjoittelupaikkojen vähentymistä ja työntekijöille kohtuuttomia työmatkoja.

4. Kiirevastaanotto toiminta jatkaa toimintaansa kaupungissa
Kiirevastaanoton lakkauttaminen vaarantaa merkittävästi potilasturvallisuuden
5. Työikäisten sosiaalipalvelut jatkaa toimintaansa kaupungissa
6. Vaikutusten arviointi tulee tehdä koko Pirkanmaan maakunnassa sekä kunta-kohtaisesti
Arvioinnin tulee sisältää paikallisen talouden lisäksi yritysvaikutusten arvioinnin
7. Laboratoriot toiminta jatkaa toimintaansa kaupungissa

Mänttä-Vilppulassa 18.9.2023

MÄNTTÄ-VILPPULAN KAUPUNGINHALLITUS

